

IZBORI POD LUPOM

broj
dana do
izbora

Građanske inicijative će kontinuirano pratiti i evidentirati slučajeve kršenja slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja tokom predizborne kampanje. Ukazivaćemo na sve propuste i nezakonite radnje tokom izborne kampanje, uključujući slučajeve zloupotrebe javnih resursa i javnih funkcija u svrhu vođenja kampanje. O svim ovim pitanjima izveštavaćemo zainteresovanu javnost na nedeljnom nivou.

Uvod

Deca, mladi i parlamentarni izbori

Direktorka IX beogradske gimnazije organizovala je akciju u kojoj je tražila od razrednih starešina da prikupe popunjene zahteve i očitane lične karte zaposlenih i punoletnih učenika koji će 25. oktobra biti na ekskurziji u Rimu, radi organizovanog prijavljivanja za glasanje u inostranstvu. Savet roditelja upozorio ju je da to nije u skladu sa zakonom. Istraživačica u nevladinoj organizaciji "Partneri Srbija" Kristina Obrenović oglasila se povodom ovih dešavanja i istakla da škole, direktori i razredne starešine nemaju ovlašćenja da prikupljaju lične podatke za potrebe organizovanja izbora. Direktorka gimnazije je odustala od ove ideje i obustavila prikupljanje podataka učenika.

Sportska manifestacija u Zaječaru, na kojoj su 20. septembra učestvovala deca i brojni gosti, zabrinula je roditelje nakon što je predsednik SNS, Miloš Vučević, od snimaka sa događaja napravio predizborni spot u kojem se u pojedinim kadrovima vide i deca. Roditelji tvrde da su saglasnosti za snimanje i fotografisanje dece potpisivali uz objašnjenje da će fotografije i snimci biti korišćeni za promociju sporta. Medij Nova.rs uputio je pitanja Sportskom savezu i SNS da li su roditelji unapred bili obavešteni o Vučevićevom prisustvu i pravoj nameni snimaka i fotografija koji su, sasvim izvesno, zloupotrebljeni u političke svrhe. Odgovor nije dobijen. Zloupotreba dece u predizbornoj kampanji nedopustiva je i protivi se Konvenciji o pravima deteta.

Prostor za izborne neregularnosti

Pokret "Kreni-Promeni" objavio je da je primio više prijava državljana Srbije u inostranstvu koji nameravaju da glasaju na vanrednim parlamentarnim izborima 25. oktobra. Državljanima Srbije iz inostranstva prijavili su da od diplomatsko-konzularnih predstavništava ne dobijaju odgovore ili dobijaju nepotpune i nejasne informacije. Kreni-Promeni naveo je u saopštenju da su primili ovakve prijave iz Nemačke, Slovenije, SAD, Kanade i drugih zemalja.

Član Komisije za reviziju biračkog spiska iz Zeleno-levog fronta, Ognjen Rašuo, naveo je da je u 42 opštine u Srbiji evidentirano više upisanih birača nego stanovnika. Navodi da je uglavnom razlog za to što ljudi iz Republike Srpske prijavljuju fiktivna prebivališta kako bi dobili dokumenta. Kao drugi veliki problem naveo je opštine odakle veliki broj ljudi radi u inostranstvu. Rašuo je podelio i kako je tokom ove godine, na nedeljnom nivou, rasla prijava promene prebivališta. Tako je, 21. septembra 2026. godine, zabeleženo 6.192 promene prebivališta. Ističe kako je naš koncept prebivališta strašno zastareo i da se mora menjati.

Sloboda izražavanja

(Ne)sigurnost novinara u predizbornoj Srbiji

Nekadašnja predsednica Skupštine Srbije Ana Brnabić na nalogu na mreži Iks objavila je zlomamernu video montažu, tendenciozno prikazujući reči novinara FoNeta Miloša Milića i javnost dovela u zabludu. Uz ocenu da to nije dozvoljeno, Udruženje novinara Srbije (UNS) je navelo da je to opasan pokušaj diskreditovanja novinara Miloša Milića u kampanji Ane Brnabić na Iks nalogu. Udruženje je istaklo da smatra opasnim ovakve zloupotrebe javno dostupnih medijskih sadržaja i dovođenje javnosti u zabludu montiranim video sadržajima, kojima se pokušava narušiti reputacija profesionalnih novinara.

Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) osudila je praksu vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) i njenih pristalica u sprečavanju objektivnog i pravovremenog informisanja građana u predizbornoj kampanji dok novinare fizički napadaju, proteruju sa skupova i događaja, vređaju i zastrašuju. Novinaru Glasa Zaječara zabranjeno je da izvesti sa SNS skupa u Velikom Izvoru nadomak tog grada na kom su prisustvovali lokalni funkcioneri i na kom je trebalo da se pojave partijski lideri – Ana Brnabić i Miloš Vučević. U Kraljevu, uredniku portala Likvidno, Nenadu Simoviću, dok je pokušavao da uzme izjave okupljenih pristalica SNS, prišao je nepoznati muškarac i snažno ga uhvatio za desnu ruku rekavši da napusti prijavljen skup, jer nema akreditaciju, pored činjenice da mu se akreditacija jasno videla oko vrata.

Upućene su uvrede i optužbe na račun Radio-televizije Srbije (RTS) u saopštenju Srpske napredne stranke (SNS) zbog tvrdnje da je namerno prekinuto uključanje predsednika Vučića. Udruženje novinara Srbije (UNS) osudilo je ove optužbe i zatražilo od SNS da bez dokaza ne iznosi ovakve tvrdnje.

Urednik portala Volim Zrenjanin, Aleksandr Blanuša, fizički je napadnut dok je izveštavao sa promocije izložbe EXPO u Zrenjaninu. Zabeležene su pretnje, uvrede i ometanje novinara portala Kovinske info i Bečejski mozaik koji su izveštavali o predizbornim aktivnostima političkih aktera. Pokrenuta je i kampanja blaćenja usmerena protiv novinara zabavnog portala Showbizz.rs, Zdravka Stoilkovića. Sve ove napade i targetiranja Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) je osudilo i upozorava na učestalost napada, pretnji i pokušaja udaljavanja novinara sa predizbornih skupova. Posebno zabrinjava to što su ponovo na meti novinari lokalnih medija, koji rade u manjim sredinama, često bez odgovarajuće institucionalne zaštite i u neposrednom kontaktu sa osobama o kojima izveštavaju.

Komitet za zaštitu novinara (CPJ) upozorio je da su novinari u Srbiji pod rastućom pretnjom nasiljem uoči vanrednih parlamentarnih izbora. Predstavnik CPJ za Evropu Atila Mong opisao je realnost novinara u Srbiji kao "alarmantnu", navodeći primere nasilja na ulicama, pretnje i neumorne napore za diskreditovanje njihovog rada, što često potiče od visokih funkcionera vlasti.

Manipulacija narativa

U toku izborne trke sve su češći napadi, uvrede i javna targetiranja, posebno žena koje učestvuju u javnom životu. Predsednik Vučić se oglasio povodom napada na novinarku RTS-a, koja ga je intervjuisala u jutarnjem programu. Pored predsednika, oglasili su se i poverenik za zaštitu ravnopravnosti i ministarka Macura poručujući da političko neslaganje ne može biti opravdanje za vređanje, targetiranje i dovođenje u pitanje profesionalnog rada novinarkе. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti Milan Antonijević kaže da napadi i targetiranje novinara u javnom prostoru nisu demokratija. I pored činjenice da novinari gotovo svakodnevno doživljavaju napade, targetiranja i uvrede, predsednik, poverenik za zaštitu ravnopravnosti i ministarka izražavaju zabrinutost i osude tek sada u predizbornoj kampanji, nakon napada na novinarku RTS-a. Svaka novinarka ima pravo na zaštitu od uvreda i pretnji jer takva zaštita mora biti dosledna. Ovakvo selektivno reagovanje vlasti i to u predizbornoj kampanji, postaje sredstvo te kampanje tako što se vlast predstavlja kao zaštitnik, dok pitanje njene odgovornosti ostaje izvan slike.

Ljudi koji se nalaze na Studentskoj listi danima su vredani i optuživani u režimskim medijima, a sada, SNS Studentsku listu optužuje za isto - za dehumanizaciju Aleksandra Vučića. Zbog spota koji potpisuju studenti Fakulteta dramskih umetnosti u blokadi, Ana Brnabić sazvala je vanrednu konferenciju za medije i protumačila video kao traženje osвете koja uključuje i obećanje da će svi neistomišljenici biti silovani. Boban Stojanović, politički analitičar, tvrdi da po prvi put SNS nema temu u kampanji, nego se tema svodi na antikampanju protiv studentske kampanje. Po svemu sudeći, studenti odbijaju da učestvuju u ovome što se vidi i po tome što ni autori spota sa FDU ni oni koji se nalaze na Studentskoj listi ne žele da komentarišu optužbe Ane Brnabić.

Izborne liste u medijima

Biro za društvena istraživanja (BIRODI) upozorio je da se u centralnim informativnim emisijama televizija sa nacionalnim pokrivanjem, u segmentima označenim kao izborne hronike emituju promotivni spotovi izbornih lista, što je ozbiljno odstupanje od zakonskih obaveza i profesionalnih standarda izveštavanja o izbornoj kampanji. Ističu da se umesto novinarski pripremljenih medijskih sadržaja poput izveštaja, izjava kandidata i priloga koji građanima omogućavaju da se upoznaju sa programima izbornih lista, emituju gotovo isključivo promotivni spotovi izbornih lista. Naveli su u saopštenju da se na ovakav način izborna hronika pretvara u blok političkog oglašavanja, a biračima se uskraćuje sadržajno, kritičko i uporedivo informisanje o izbornoj ponudi. BIRODI je dodao da posebno zabrinjava činjenica da televizije Pink i Prva, pored emitovanja spotova, objavljuju priloge usmerene protiv Studentske liste, a da u tim priložima Studentskoj listi nije omogućeno da odgovori na iznete tvrdnje, čime se krše profesionalno pravilo druge strane i načela objektivnog i potpunog informisanja.

Od raspisivanja izbora, SNS vodi kampanju zastrašivanja naroda u slučaju da ne pobeđe. Profesor psihologije, Vladimir Mihić, smatra da takav narativ može da utiče na birače koji imaju pristup samo onim medijima koji su pod strogom kontrolom vlasti. I dok stručnjaci dovode u pitanje efekte negativne kampanje, vlast ne bira ni sredstva, ni reči da omalovaži protivnike.

Pritisak na zaposlene u javnim preduzećima

Kako se bliže izbori tako i pritisak na građane raste, pogotovo one koji su zaposleni u javnim preduzećima. Prave se spiskovi za mitinge SNS-a, za kampanju od vrata do vrata, čak i za prikupljanje potpisa za predaju liste. Prijave stižu u ciklusima onako kako se najavi neka aktivnost SNS. Pritisak stiže ne samo za mitinge, već i za vođenje kampanje pa i u vidu uputstva za izborni dan.

Službenica banke Poštanska štedionica javila se organizaciji Crta sa tvrdnjom da je od zaposlenih u toj banci zahtevano da daju potpise podrške za listu Srpske napredne stranke. Kaže da strah kod zaposlenih postoji, ali da ne veruje da ikome mogu dati otkaz dok rade svoj posao savesno i bez greške.

Sloboda udruživanja

Student Aleksa Španjević ocenio je da pokušaji diskreditovanja nosilaca "Studentske liste - Studenti pobeđuju" predstavlja jedino oružje onih koji nakon 14 godina više nemaju šta da ponude građanima, poručujući da takvi napadi više govore o njima nego o studentima. Komentarišući pokušaje da se diskredituje nosilac liste Ilije Srdanovića čiji lik je iskorišćen na montiranim fotografijama, student Španjević kaže da im je to jedino preostalo oružje.

Kandidatkinja na Studentskoj listi Jovana Jemović, koju je gradonačelnik Kraljeva Predrag Terzić targetirao u video objavi na Fejsbuku, izjavila je da je to nije diskreditovalo ili ponizilo i pogodilo. Dodala je da ipak ima bojazan za porodicu i maloletno dete. Objavljivanje AI generisanog snimka kojim se seksualizuje i ponižava kandidatkinja Studentske liste Jovana Jemović predstavlja novi primer zloupotrebe žena u političkoj kampanji, ocenjuje se u saopštenju ženskih organizacija.

Kandidat za poslanika na listi "Studenti pobeđuju", Feđa Dimović, izjavio je da je u poslednjih godinu dana dobio više desetina pretnji smrću, a da je pre dva dana napadnuta i njegova porodica u stanu na Zvezdari. Nepoznate osobe gađale su jajima stan u kome živi porodica Dimović, pogodivši prozore dečije sobe. On je naveo da je zbog pretnji, od januara prošle godine podneo četiri krivične prijave Tužilaštvu za visokotehnološki kriminal, ali da nijedna nije rešena. Dodao je da se brine za bezbednost svoje porodice.